

Maatalousalan työterveyspalvelujen ydinsisältö

Tilakäynnit, terveystarkastukset, työterveysterveystarkastukset, sairaanhoito, kuntoutukseen ohjaus, ammattitautitutkimukset sekä maatalousalan työterveyshuollon yhteistyöryhmä ovat maatalousalan työterveyshuollon toiminnan perusta.

Sisällysluettelo

Työpaikkaselvitys eli tilakäynti

Tilakäynti on maatalousalan työterveyshuollon toiminnan perusta. Tilakäynnin tekevät yleensä työterveyshoitaja ja maatalouden asiantuntija. Lisäksi tilakäynnille voivat osallistua työterveyslääkäri, työfysioterapeutti ja/tai psykologi. Tilakäynnillä keskustellaan työn ja työolojen kehittämisestä sekä annetaan tarvittaessa ohjeita ja neuvoja, miten maatalousyrittäjä voi vaikuttaa työn terveellisyteen ja turvallisuuteen.

Tilakäynnillä arvioidaan muun muassa seuraavia asioita:

- fysikaaliset altisteet (melu, värinä, valaistus, lämpöolosuhteet)
- biologiset altisteet (homeet, virukset, bakteerit, punkit)
- kemialliset altisteet (rehu-, kuivike- ja eläinpölyt, kaasut ja kemikaalit)
- tapaturmariskit (kulkutiet, koneet, laitteet ja eläimet)
- sähkö- ja paloturvallisuus
- lasten turvallisuus
- ergonomia (työasennot, nostot, toistotyö, apuvälineet)
- fyysinen kuormittuminen (tuki- ja liikuntaelämä, hengitys- ja verenkiertoelämä)
- työn henkinen ja sosiaalinen kuormittavuus (työn määrä, kiire, vastuu, yksinäisyys)
- ensiapuvalmius (toimintaohjeet, välineet ja koulutus)
- henkilönsuojainten tarve, valinta, käyttö, huolto ja säilytys

Tilakäynnistä annetaan suullinen ja kirjallinen yhteenveto. Maatalousyrittäjä saa tilakäynnistä kirjallisen raportin, jossa kuvataan tilan työoloja, esitetään kehittämisasioita ja annetaan ehdotuksia turvallisuuden ja terveyden edistämiseksi työssä. Maatalousyrittäjä voi käyttää työoloselvitysraporttia tilan turvallisuuskulttuurin kehittämisessä.

Tilakäynti tehdään asiakkaasta ja/tai työterveyshuollosta lähtevien tarpeiden mukaan yleensä 1–4 vuoden välein.

Yhteiskehittäminen tilakäynneillä

Perusajatus

Yhteiskehittämisen ajatuksena on, että yrittäjäkollegat osallistuvat vertaistukena toistensa tilojen työolojen arvioimiseen ja kehittämiseen yhdessä työterveyshenkilöstön kanssa. Maatalousyrittäjät voivat itse ehdottaa keiden kanssa he haluaisivat muodostaa tilakäyntiryhmän tai työterveyshuolto voi tehdä ehdotuksen ryhmän muodostamisesta.

Työterveyshuolto organisoi toimintaa. Ensimmäisen tapaamisen järjestäminen vie todennäköisesti hieman enemmän aikaa, mutta seuraavien tapaamisten sopiminen onnistuu tilakäyntien aikana.

Ryhmän koko

Ryhmän ihannekoko on 4-6 maatalousyrittäjää eli kahden tai kolmen tilan yrittäjät. Lisäksi tapaamisiin osallistuvat työterveyshuollosta ryhmän vetäjät. Ryhmä on tärkeää pitää sopivan kokoisena, että se pystyy toimimaan riittävän yksityiskohtaisella tasolla ja käsiteltävässä aiheessa.

Työote yhteiskehittämisessä

Työterveyshuollon ammattihenkilöt ohjaavat prosessia tilakäynnillä konsultatiivisella työotteella. Sillä tarkoitetaan asiantuntijoiden tekemää yhteistyötä, jossa yhdessä etsitään tilanteeseen parhaiten toimiva ratkaisu. Konsultoiva työote hyödyntää vuoropuhelua, jonka avulla asiakasta autetaan itse auttamaan itseään. Kyseessä on yhteinen oppimistapahtuma, jossa jokainen voi oppia toisiltaan.

Työterveyshenkilöstö ja maatalousyrittäjät yhdessä selvittävät kohteena olevan maatilán työolojen terveydellisiä vaaroja ja voimavaratekijöitä. He ideoivat ja

luonnostelevat ratkaisuja työolojen kehittämiseksi. Ryhmäprosessin tehostamana yhteiskehittäminen on mahdollisuus tietojen antamiseen ja ohjaukseen.

Työterveyshuolto tekee tilakäynnistä raportin. Tilakäyntiin käytetään sama aika kuin keskimäärin työterveyshenkilöstön yksin tekemään tilakäyntiin. Prosessia ohjaa työterveyshuollon ammattihenkilö ja kehittämis ehdotukset kohdistuvat tilakäynnin kohteena olevan yrittäjän työkyvyn tukemiseen.

Ajankäyttö

Työterveyshuollon ajankäytön ja siitä aiheutuvien kustannusten hallitsemiseksi on toivottavaa, että tilakäynnin kohteena oleva maatalousyrittäjä voisi itse sopia yrittäjäkollegoidensa osallistumisesta tilakäynneille. Jos yrittäjät eivät pysty kokoamaan ryhmää, työterveyshuollon on muodostettava ryhmä, jotta yhteiskehittäminen voi alkaa. Työoloja selvitetään suunnatusti keskittyen joihinkin altisteisiin. Työterveyshuollon kustannukset kohdistuvat käynnin kohteena oleville yrittäjille.

Osallistujien vastuut

Yrittäjät

- vastaavat oman maatilansa työolojen kehittämisestä
- antavat kollegiaalista tukea toisten yrittäjien tilakäynneillä.

Työterveyshenkilöstö

- vastaa prosessin etenemisestä
- toimii työterveyden asiantuntijana
- esittelee työhyvinvointia edistävän toiminnan
- motivoi ja tukee yrittäjiä päätöksenteossa
- huolehtii aikataulun noudattamisesta tilakäynnin aikana.

Laskutus

Työterveyshuolto laskuttaa tilakäynnin sen tilan osalta, jonka yrittäjille työolojen selvittäminen tehdään. Muut yrittäjät osallistuvat korvauksetta ja kustantavat itse matkansa. Yhteiskehittämisen tilakäynnistä ei aiheudu lisäkustannuksia verrattuna työterveyshuollon perinteiseen tilakäyntiin.

Työolohaastattelu

Tilakäyntien välillä työterveyshuolto seuraa maatalousyrittäjän työoloja haastattelulla, jonka terveydenhuollon ammattihenkilö tai asiantuntija tekee yleensä terveystarkastuksen yhteydessä. Haastattelussa käydään läpi tilakäynnillä havaitut asiat sekä tilan työoloissa, työmenetelmissä ja työssä tapahtuneet muutokset. Haastattelun aikana keskustellaan myös aiemmista työolojen kehittämistoimista, henkilönsuojainten käytön tehostamisesta ja ensiapuvalmiuden parantamisesta. Tarvittaessa työterveyshuolto antaa maatalousyrittäjälle ohjeita sekä suosituksia ja voidaan sopia uuden tilakäynnin tekemisestä.

Terveystarkastus

Työterveyshuolto kutsuu maatalousyrittäjän terveystarkastukseen sovituin määräajoin, yleensä 1-2 vuoden välein ottaen huomioon työn aiheuttamat terveysriskit, maatalousyrittäjän terveydentilan ja iän. Terveystarkastuksessa keskustellaan maatalousyrittäjän terveydentilaan ja työkykyyn liittyvistä asioista.

Terveystarkastuksissa arvioidaan

- yleinen työ- ja toimintakyky
- elintavat
- henkinen hyvinvointi
- fyysinen toimintakyky
- työkykyä ylläpitävän toiminnan tai kuntoutuksen tarve.

Terveystarkastuksen jälkeen terveydenhoitaja voi ohjata maatalousyrittäjän lääkärin vastaanotolle, jos maatalousyrittäjällä on

- työperäiseen sairauteen viittaavia oireita tai työkykyyn vaikuttavia sairauksia tai oireita
- erityinen sairastumisen vaara työssä
- aikaisemmin todetun työperäisen sairauden tai ammattitaudin tilanteen ja lääkityksen tarkistus
- kuntoutusarvioinnin tarve.

Erityistä sairastumisen vaaraa maataloustyössä aiheuttavat (esimerkkejä)

- biologiset altisteet (homeet, bakteerit, virukset, punkit)
- tarttuvat taudit (myyräkuume, jänisrutto, lypsäjän kyhmy)

- kemialliset altisteet (eläinten epiteeli, rehu- ja kuivikepölyt, kaasut, kasvinsuojelu- ja säilöntäaineet, puhdistus- ja desinfiointiaineet)
- fysikaaliset altisteet (melu, värinä, kylmätyö, auringon UV-säteily)
- ergonomian puutteet
- tapaturmavaarat
- henkiset ja sosiaaliset kuormitustekijät.

Työkyvyn arviointi on tärkeä osa jokaista maatalousyrittäjän terveystarkastusta. Työterveyshenkilöstö arvioi, onko terveystarkastuksessa havaituilla sairauksilla ja oireilla vaikutusta maatalousyrittäjän työssä selviytymiseen. Lisäksi työterveyshoitaja ja -lääkäri arvioivat työkykyä ylläpitävän toiminnan ja kuntoutuksen tarpeen.

Tarvittaessa maatalousyrittäjä ohjataan erikoislääkärin tai työterveyshuollon muiden asiantuntijoiden vastaanotolle työkyvyn, kuntoutustarpeen sekä hoito- tai kuntoutusmahdollisuuksien selvittämiseksi. Työterveyshoitaja ja -lääkäri arvioivat lisäksi, tarvitaanko tarkempia työoloselvityksiä (esimerkiksi työhygieenisia mittauksia, ergonomista selvitystä tai maatalouden asiantuntijan tekemää arviota). Perusteltujen ammattitautiepäilyjen tutkiminen ja jatkotutkimuksiin ohjaaminen kuuluvat maatalousyrittäjien työterveyshuoltoon.

Maatalousyrittäjä saa yhteenvetona terveystarkastuksesta henkilökohtaisen terveyssuunnitelman.

Työterveyspainotteinen sairaanhoito

Sairaanhoitosopimus on mahdollista solmia ehkäisevän työterveyshuollon yhteyteen. Sairaanhoito on yleislääkäritasoista avosairaanhoitoa. Se sisältää työterveyslääkärin ja -hoitajan antamat hoidot sekä tarvittavat laboratorio- ja röntgentutkimukset.

Sairauksien hoidosta huolehtivat ensisijaisesti samat työterveyshoitajat ja -lääkärit, jotka tekevät terveystarkastukset ja työpaikkaselvitykset. Näin työkykyä ja sairauksia koskevat tiedot hyödyttävät parhaiten myös ehkäisevän työterveyshuollon ja työkykyä ylläpitävän toiminnan suunnittelua sekä täydentävät terveystarkastuksista ja työpaikkaselvityksistä saatuja tietoja.

Työterveyshoitajat ja -lääkärit, jotka tuntevat asiakkaan työolot, osaavat arvioida työn osuutta sairastumiseen ja mitoittaa mahdollisen sairausloman pituuden työn vaativuuden mukaan. Myös kuntouttavat toimenpiteet pystytään aloittamaan

viipymättä. Työterveyshuolto tukee asiakkaan työ- ja toimintakykyä vaikuttamalla paitsi henkilöön itseensä, myös työhön ja työympäristöön. Työhön liittyviä toimenpiteitä ovat esimerkiksi työn turvallisuutta ja terveellisyyttä koskeva ohjaus ja neuvonta vastaanotolla sekä tilakäyntialoitteet. Asiakkaalle annetaan tietoja työssä esiintyvistä terveyteen vaikuttavista tekijöistä ja estetään työhön liittyvien sairauksien paheneminen ja toistuminen.

Jos työterveyslääkäri pyytää erikoislääkäriltä arviota asiakkaan työkyvystä tai hoito- tai kuntoutusmahdollisuuksista, erikoislääkärin ja muiden työterveyshuollon asiantuntijoiden konsultaatiot ja heidän määräämänsä tutkimukset kuuluvat työterveyshuoltoon. Asiakkaan työn asettamat vaatimukset ja mahdollisuudet otetaan huomioon työterveyshuollossa, kun valitaan hoitoja tai pohditaan työhön paluuta esimerkiksi leikkauksen tai pitkän sairausloman jälkeen.

Kuntoutukseen ohjaus

Tarvittaessa työterveyshuolto ohjaa maatalousyrittäjän kuntoutukseen. Kuntoutuksen tavoitteena on maatalousyrittäjän toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen.

Työelämässä olevien maatalousyrittäjien ensisijainen kuntoutusmuoto on ammatillinen kuntoutus, jonka tavoite on työkyvyn säilyttäminen tai sen palauttaminen. Kuntoutusmuotona voi olla esimerkiksi elinkeinotuen myöntäminen työtä helpottavien koneiden tai apuvälineiden hankintaan. Vaihtoehtona voi myös olla koulutus uuteen ammattiin tai elinkeinotuki tuotantosuunnan muuttamiseen tai uuden yrityksen perustamiseen.

[Lisätietoa MYEL- ja MATA-kuntoutuksista ja elinkeinotuesta saa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen \(Mela\) verkkopalvelusta](#)

Kuntoutuksista saa lisätietoja työterveyshuollosta, Kelasta ja Melasta.

Ammattitautitutkimukset

Työterveyshuollon palveluihin kuuluvat maatalousyrittäjän ammattitautiin sopivien oireiden tutkiminen ja ohjaaminen tarvittaessa jatkotutkimuksiin.

Tavallisimmat ammattitaudit todetaan ja hoidetaan avohoidossa. Hankalammissa tai erityistutkimuksia vaativissa ammattitautiepäilyissä työterveyslääkäri lähettää maatalousyrittäjän jatkoselvityksiin sairaalan erikoispoliklinikalle, työlääketieteen poliklinikalle tai Työterveyslaitokselle.

Maatalousyrittäjien lakisääteinen tapaturmavakuutus on voimassa pakollisen maatalousyrittäjien eläkelain mukaisen MYEL-vakuutuksen rinnalla. Tapaturma- ja ammattitautivakuutus korvaa maatalousyrittäjätyössä sattuneet tapaturmat ja näissä töissä aiheutuneet ammattitaudit. Ammattitautien lisäksi työterveyshuollossa määritellään sairauksia työperäisiksi ja työhön liittyviksi. Työperäisten sairauksien synnyssä työhön liittyvät tekijät ovat osallisina, mutta eivät pääasiallisina aiheuttajina. Työhön liittyviä sairauksia ovat kaikki sairaudet, joiden syntyyn, kulkuun tai ennusteeseen työllä on vaikutusta. Vakuutus korvaa kuitenkin ainoastaan ammattitautien ja niiden epäilyjen aiheuttamat tutkimus- ja hoitokulut.

Maatalousalan työterveyshuollon yhteistyöryhmä

Maatalousalan työterveyshuollon yhteistyöryhmä tukee työterveyshuollon toimintaa. Yhteistyöryhmään kuuluvat maatalousyrittäjien ja maatalousalan työterveyshuoltotiimin lisäksi esimerkiksi työterveysyksikön johdon edustaja, Mela-asiamies, ProAgrian ja lomituksen edustaja sekä tarvittaessa Kelan edustaja.

Yhteistyöryhmän koollekutsuja on työterveyshuolto. Ryhmä voi myös tarvittaessa keskenään sopia koollekutsujan. Puheenjohtajuus ja sihteeriys voivat vaihdella. Yhteistyöryhmä toimii työterveyshuollon tukena työterveyspalvelujen markkinoinnissa, kehittämisessä ja niistä tiedottamisessa. Yhteistyöryhmässä pääpaino on ideoida yhdessä asiakkaiden ja yhteistyökumppanien kanssa tulevaa toimintaa ja yhteistyötä.

Kysy lisää asiantuntijoiltamme

Jukka Mäittälä

kehittämispäällikkö

Sähköpostiosoite

jukka.maittala [at] ttl.fi

Puhelin

+358 30 474 7188

Birgitta Kinnunen

erityisasiantuntija

Sähköpostiosoite

birgitta.kinnunen [at] ttl.fi

Puhelin

+358 30 474 7013

Eljas Kotilainen

erityisasiantuntija

Sähköpostiosoite

eljas.kotilainen [at] ttl.fi

Puhelin

+358 30 474 7207

Avainsanat

[maatalous](#)